

BP STEFAN CICHY

REFORMA LITURGII W KOŚCIELE KATOWICKIM W LATACH 1975-2000

Na temat reformy liturgii w Kościele katowickim napisano kilkanaście prac magisterskich¹ i kilka artykułów². Ukazywały one różne problemy liturgiczne. Całość

⁸ MIC 1998.

Bp dr STEFAN CICHY – biskup pomocniczy diecezji katowickiej; adres do korespondencji: ul. Jordana 39, 40-953 Katowice; tel. (0-32) 25 13 103; e-mail:cichy@episkopat.pl

¹ Na przykład: J. P a l i ń s k i. *Liturgia a rodzina w świetle uchwał I Synodu diecezji katowickiej. Studium liturgiczno-pastoralne*. Katowice 1981; M. P i s k o r z. *Liturgia na łamach „Wiadomości Diecezjalnych” w latach 1948-1980. Studium liturgiczno-historyczne*. Katowice 1982; J. P l e w n i a. *Rok liturgiczny w świetle uchwał I Synodu diecezji katowickiej*. Katowice 1985; A. Ł o m o z i k. *Historia Diecezjalnej Komisji Liturgicznej w Katowicach w latach 1952-1985*. Katowice 1992.

² Na przykład: D. Z i m o ń. *Liturgia w diecezji katowickiej w 5 lat po synodzie*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 14:1981 s. 61-69; S. C i c h y. *Relacja dotycząca materiałów na temat dokumentu roboczego II Polskiego Synodu Plenarnego „Życie liturgiczne w Polsce po Soborze Watykańskim II” przekazanych do Kurii Metropolitalnej w Katowicach przez Parafialne Zespoły Synodalne*. „Wiadomości Diecezjalne” (Katowice) 62:1994 s. 343-350; t e n ż e. *Troska o liturgię w Kościele katowickim w latach 1985-1995*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 27/28:1994-1995 s. 359-395.

życia liturgicznego Kościoła lokalnego do 1975 r. ukazuje uchwała I Synodu Diecezji Katowickiej, który obradował w latach 1972-1975³

I. DZIAŁALNOŚĆ ARCHIDIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ

Diecezjalna Komisja Liturgiczna istnieje w Katowicach od 1952 r. Jej przewodniczącymi byli dotąd: ks. prof. Romuald Rak (do 1975), ks. dr Damian Zimoń (1975-1985), ks. dr Stefan Cichy (1985-1995), a od 1995 r. ks. lic. Roman Kempny. Od 12 III 1992 r. słowo „Diecezjalna” w nazwie Komisji zostało zmienione na „Archidiecezjalna” Komisja ta statutowo odbywała zebrania cztery razy w roku. Czasem jednak ze względów obiektywnych nie można było odbyć zebrań w planowanym terminie. Na zebraniach omawiano jakiś wyznaczony temat, przewodniczący relacjonował różne spotkania poświęcone liturgii oraz informował o publikacjach z dziedziny liturgii. Członkowie Komisji redagowali i przygotowywali materiały dla apostołatu liturgicznego.

II. KURSY FORMACYJNE

Dzieło odnowy liturgii dokonane przez Sobór Watykański II wymaga odpowiedniej formacji. W Kościele katowickim odbywało się szereg kursów i szkoleń.

1. *Dni teologiczne*

Przez kilka lat organizowano serie wykładów dla kapłanów, zwane dniem teologicznym. Kilka dni teologicznych miało wyraźny akcent liturgiczny, np. w latach 1977⁴, 1978 i 1982 w związku z wprowadzeniem nowych ksiąg liturgicznych. W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku jeden dzień teologiczny nawiązywał do liturgii, kiedy biskup polski mówił o Synodzie Biskupów poświęconym pokucie i pojednaniu.

2. *Wykłady poświęcone liturgii na konferencjach rejonowych i dniach skupienia dla kapłanów*

W związku z wprowadzeniem nowego *Mszалу rzymskiego dla diecezji polskich* w 1987 r. wykłady do kapłanów na konferencjach rejonowych na temat tej książki liturgicznej wygłosili ks. dr Stefan Cichy i ks. dr Antoni Reginek. Na dniach skupienia dla kapłanów w grudniu 1988 r. konferencje głosili wykładowcy liturgiki z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – doc. Jerzy Józef Kopeć CP i ks. dr Helmut Jan Sobeczko⁵

³ *Liturgia święta. W: Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej.* Katowice-Rzym 1976 s. 51-96.

⁴ Materiały z tego dnia opublikowano w „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych” 11:1978 s. 41-74.

⁵ *Kronika Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego* k. 150.

3. Wykłady dla księży w Studium Pastoralnym w Katowicach

W ramach formacji stałej młodzi kapłani kontynuują studia w Studium Pastoralnym w Katowicach. Od 1990 r. biskup katowicki prowadzi wykłady wspólne dla księży w tymże Studium, wprowadzając ich w problematykę programu duszpasterskiego. Na przykład w 1990/91 r. tematem wykładu był „Wpływ liturgii na współczesne duszpasterstwo”, w 1991/92 – „Pastoralny aspekt sakramentu bierzmowania”, w 1992/93 – „Ewangelizacja a Eucharystia”, a w 1993/94 – „Ewangelizacja a sakrament małżeństwa”

4. Formacja służby liturgicznej

Na temat formacji ministrantów w diecezji katowickiej do 1982 r. ukazał się osobny artykuł⁶ W latach 1984-1989 duszpasterz służby liturgicznej wydał serię pomocy formacyjnych, organizował kursy animatorów oraz kontynuował organizację rekolekcji i pielgrzymek ministrantów oraz zachęcał do organizowania nabożeństw dla ministrantów. W latach 1984-1989 w małej poligrafii WSSD wydano przygotowany przez ks. Tadeusza Nowoka, przy współpracy całego gremium fachowców, *Podręcznik parafialnych wspólnot ministrantów w siedmiu częściach*.

Materiały te były i są wielką pomocą dla duszpasterzy ministrantów w formacji liturgicznej służby ołtarza i wprowadziły jednolitość tej formacji w całej diecezji. Dość trzeba, że wydane zostały także plansze, umieszczone jako wzór w I tomie podręcznika, ukazujące zasady formacji poszczególnych stopni służby ministranckiej. Warto także nadmienić, że komplet zeszytów wydanych w małej poligrafii doczekał się druku w latach 1993-1994, staraniem Duszpasterstwa Służby Ołtarza w Sosnowcu.

5. Formacja świeckich szafarzy rozdzielania Komunii świętej

Instrukcją *Immensae caritatis* zostali wprowadzeni w życie Kościoła powszechnego nadzwyczajni świeccy szafarze rozdzielania Komunii świętej. Konferencja Episkopatu Polski dnia 2 V 1990 r. postanowiła wprowadzić tych szafarzy według uznania biskupów diecezjalnych także w Polsce⁷ Biskup katowicki zdecydował wprowadzić tych szafarzy Eucharystii w swojej diecezji już jesienią 1990 r. Przygotowanie pierwszych kandydatów do tej posługi odbyło się w Domu Rekolekcyjnym w Kokoszykach. Od 1992 r. dokonywało się ono w salkach przy parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Katowicach-Kosztce w cztery kolejne niedziele Wielkiego Postu (II-V).

6. Spotkania z nauką o Eucharystii w dobie Kongresu Eucharystycznego

W ramach przygotowania do II Krajowego Kongresu Eucharystycznego w Polsce odbyły się w Adwencie 1986 r. w kościele Mariackim dni eucharystyczne połączone z konferencjami dla wiernych⁸

⁶ J. L i s c z y k. *Formacja ministrantów w diecezji katowickiej*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 15:1982 s. 7-22.

⁷ „Wiadomości Diecezjalne” (Katowice) 58:1990 s. 168 n.

⁸ Konferencje wygłoszone na tych dniach zostały wydane w broszurce *Do końca ich umiłował. Dni Eucharystyczne* (Katowice 1987), a także w publikacji *Materiały duszpasterskie. Zeszyt 1: I Diecezjalny Kongres Eucharystyczny. 14 maja – 5 czerwca 1988* (Katowice 1988 s. 88-101).

W dniach 11-14 V 1987 r. w krypcie katedry odbyły się spotkania zatytułowane „Eucharystia wczoraj i dziś” W ramach tych spotkań była Msza święta z homilią z udziałem kleryków i konferencja. W pierwszym dniu była konferencja nt. „Nowe Modlitwy Eucharystyczne”, w drugim dniu nt. „Eucharystia a wiara i Eucharystia – Komunią dzielącą Kościoły?”, a w trzecim nt. „Eucharystia a Kościół i Polskie Kongresy Eucharystyczne” W ostatnim dniu tematem konferencji było „Życie eucharystyczne parafii wczoraj i dziś”, a całość zakończyła Msza święta celebrowana przez biskupa katowickiego z jego homilią⁹

Na I Diecezjalny Kongres Eucharystyczny w 1988 r. ukazały się specjalne materiały¹⁰

7. Instrukcja dotycząca fotografowania i filmowania w czasie uroczystości liturgicznych oraz kursy

Arcybiskup katowicki pismem z dnia 12 XI 1992 r. zwrócił się do Przewodniczącego Archidiecezjalnej Komisji Liturgicznej z prośbą „o przygotowanie projektu rozporządzenia w sprawie używania podczas liturgii urządzeń rejestrujących przebieg nabożeństw (kamery wideo, aparaty fotograficzne itp.) i zachowania się osób obsługujących te urządzenia” Po konsultacjach przewodniczącego Komisji z wikariuszem generalnym została opublikowana odpowiednia instrukcja¹¹, która była także przedmiotem obrad jednego z zebrań Komisji. Kilkakrotnie odbywały się dwudniowe kursy dla fotografów.

III. DRUK ODNOWIONYCH KSIĄG LITURGICZNYCH I MATERIAŁÓW DO APOSTOLATU LITURGICZNEGO

W mieście biskupim istnieje Wydawnictwo Księgarni św. Jacka, które wydaje księgi liturgiczne i pomoce do apostolatu liturgicznego.

1. W Wydawnictwie Księgarni św. Jacka ukazały się poszczególne części Rytuału i Pontyfikału Rzymskiego.

2. Staraniem tego Wydawnictwa został wydany w 1987 r. *Mszał z czytaniem* w opracowaniu Tadeusza Loski SI. Był to „pierwszy mszałik w języku polskim po reformie soborowej”, jak zaznacza Ojciec święty w swoim krótkim słowie na początku tej książki. Mszał ten zawiera teksty modlitw i czytań na niedziele i święta. W 1993 r. ukazało się poszerzone wydanie tej publikacji, obejmujące teksty całego roku liturgicznego. Wydanie II poszerzone nosi tytuł *Mszał z czytaniem – niedziele, uroczystości, święta, dni powszednie*.

3. W 1990 r. został wydany trzypięciotomowy zbiór rozważań związanych z rokiem liturgicznym (Rok A, B, C) pt. *Czas zbawienia*¹². Są to przeredagowane, uzupełnio-

⁹ Ogłoszenia duszpasterskie parafii katedralnej w Katowicach 1982-1992.

¹⁰ *Materiały duszpasterskie. Zeszyt 1 i 2: I Diecezjalny Kongres Eucharystyczny. 14 maja – 5 czerwca 1988.* Katowice 1988.

¹¹ „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 61:1993 s. 233 n.

¹² Zob. recenzję K. Koneckiego w „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 t. 120 s. 398 n.

ne artykuły sygnowane przez D. Z. (Damian Zimoń), a drukowane w latach 1982-1985 na łamach „Gościa Niedzielnego” Pasterz Kościoła katowickiego publikował także na łamach „Gościa” szereg artykułów związanych z liturgią¹³

4. Z polecenia biskupa katowickiego Księgarnia św. Jacka wydała w pięknej formie *Agendę liturgiczną*¹⁴ W 1993 r. dokonano dodruku tej agendy z aneksem zawierającym Modlitwę Kościoła w Polsce, w której zawiera Maryi swoją misję w nowej sytuacji życiowej, Modlitwę II Polskiego Synodu Plenarnego i Zawierzenie Najświętszej Maryi Pannie Matce Kościoła katolików świeckich w misji Nowej Ewangelizacji.

5. Diecezjalna Komisja Liturgiczna wydawała w małej poligrafii „Materiały Liturgiczno-Muzyczne” Ukazywały się one od I Niedzieli Adwentu 1987 r. (Rok A) do października 1990 r. (Rok C) i zawierały komentarze liturgiczne na niedziele i uroczystości oraz propozycje pieśni. Były dostarczane przez Wydział Duszpasterski do parafii całej diecezji. Ukazywały się przez trzy lata 7-8 razy w ciągu roku.

6. W 1986 r. ukazał się trzy i półstronicowy list *Diecezjalna Komisja Liturgiczna w Katowicach przypomina i proponuje*. Miał on datę 22 X 1986 r. i został podpisany przez przewodniczącego Komisji. List ten przekazano przez Wydział Duszpasterski do wszystkich parafii diecezji katowickiej.

We wspomnianym liście najpierw przypomniano sprawę postaw wiernych w czasie Mszy świętej na podstawie zalecenia I Synodu Diecezji Katowickiej. Następnie, w związku z przygotowaniem do II Krajowego Kongresu Eucharystycznego, zaproponowano wykorzystać Nieszpory niedzielne dla ożywienia kultu eucharystycznego i podano propozycje czytań z Nowego Testamentu i tematy homilii wygłaszanych na Nieszporach na kanwie tych tekstów. Propozycja ta była nawiązaniem do podobnej inicjatywy z 1967 r., kiedy to „Wiadomości Diecezjalne” drukowały propozycje czytań do Nieszporów na temat wiary w związku z ogłoszonym przez papieża Pawła VI „Rokiem Wiary”¹⁵ Wspomniany list zawierał także uwagi dotyczące muzyki i śpiewu w liturgii.

7. Diecezjalna Komisja Liturgiczna przygotowała nowe wydanie modlitewnika diecezjalnego *Skarbiec modlitw i pieśni*. Nowy *Skarbiec*, zgodnie z sugestią biskupa katowickiego, miał być książką do nabożeństwa dla dorosłych, młodzieży i dzieci. Dotychczasowa tradycja była inna: istniał osobny *Skarbiec* dla dorosłych, osobny dla młodzieży, a także *Skarbczyk* dla dzieci. Prace zostały uwieńczone podpisaniem *Skarbca modlitw i pieśni* do druku z końcem września 1994 r.

8. Propozycje urządzenia „Nieszporów chrzcielnych” W 1995 r. przewodniczący Archidiecezjalnej Komisji Liturgicznej przygotował propozycje „Nieszporów Niedzielných w Okresie Wielkanocnym” Zostały one zatwierdzone przez arcybiskupa

¹³ Na przykład *Wokół ołtarza. Co stanowi istotę postawy ofiarnej?* „Gość Niedzielný” 70:1993 nr 27 s. 7.

¹⁴ *Nabożeństwa Diecezji Katowickiej. Agenda Liturgiczna*. Oprac. zbiorowe Diecezjalnej Komisji Liturgicznej. Katowice 1987.

¹⁵ Por. *Wskazania duszpasterskie na nieszpory*. „Wiadomości Diecezjalne” (Katowice) 35:1967 s. 101-105.

katowickiego i przesłane do parafii jako odbitki kserograficzne, a następnie opublikowane w organie urzędowym Kurii Metropolitalnej w Katowicach¹⁶

9. W związku z Instrukcją arcybiskupa katowickiego z dnia 17 VIII 1996 r. ukażały się odpowiednie materiały¹⁷

IV. WSPÓŁPRACA Z WATYKAŃSKĄ KONGREGACJĄ KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW

W Kongregacji czyniono w omawianym okresie starania o nadanie tytułów bazylik mniejszych, o nadanie miastom patronów, o zmiany w kalendarzu liturgicznym, o zatwierdzenie formularza mszalnego i o koronację obrazu koronami papieskimi.

1. Starania o tytuły bazylik mniejszych. W 1993 r. kościołowi pw. św. Antoniego Padewskiego w Rybniku został nadany tytuł i godność bazyliki mniejszej¹⁸ W 1997 r. taki tytuł i godność otrzymał kościół Narodzenia NMP w Pszowie¹⁹

2. Nadanie miastom patronów. W 1993 r. ogłoszono św. Floriana patronem miasta Chorzowa²⁰ W 1998 r. św. Wojciech został ogłoszony patronem miasta Mikołów²¹, św. Barbara – patronką miasta Ruda Śląska²², a św. Krzysztof – patronem miasta Tychy²³

3. Zmiana rangi obchodu św. Józefa Rzemieślnika. Staraniem biskupa katowickiego dzień 1 maja jest od 1982 r. w Kościele katowickim świętem św. Józefa Rzemieślnika. Odpowiedni reskrypt Kongregacji został wydany 4 VI 1981 r.²⁴

¹⁶ *Nieszpory Niedzielne w Okresie Wielkanocnym*, „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 73:1995 s. 130 nn.

¹⁷ *Materiały duszpasterskie. Zeszyt 8: Przygotowanie do sakramentu chrztu św.* Katowice 1998.

¹⁸ *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Informacje o nadaniu kościołowi pw. św. Antoniego Padewskiego w Rybniku tytułu i godności Bazyliki Mniejszej – Rzym*, 23. 06. 1993 r. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 61:1993 s. 547 n.

¹⁹ *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w sprawie nadania tytułu Bazyliki Mniejszej kościołowi w Pszowie*. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 65:1997 s. 292 n.

²⁰ *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Ustanowienie św. Floriana Męczennika patronem miasta Chorzowa*. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 61:1993 s. 487.

²¹ *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Dekret ustanawiający św. Wojciecha patronem miasta Mikołów (tekst łaciński)*. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 66:1998 s. 140.

²² *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Dekret ustanawiający św. Barbarę patronką miasta Ruda Śl. (tekst łaciński)*. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 66:1998 s. 183.

²³ *Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Dekret ustanawiający św. Krzysztofa patronem miasta Tychy (tekst łaciński)*. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 66:1998 s. 184.

²⁴ „Notitiae” 17:1981 s. 543.

4. Formularz mszalny o Matce Boskiej Piekarskiej. W 1999 r. na prośbę arcybiskupa katowickiego Kongregacja zatwierdziła formularz mszalny w języku polskim i łacińskim na uroczystość Matki Boskiej Piekarskiej, głównej Patronki archidiecezji (12 września). Dotąd używano w tę uroczystość formularza ze wspomnienia Imienia Najświętszej Maryi Panny. Formularz ten został wydany jako wkładka do mszału oraz osobno w „Wiadomościach Archidiecezjalnych”²⁵

5. Koronacja obrazu Matki Boskiej w Katowicach-Bogucicach. W dniu 4 VI 2000 r. ma się odbyć koronacja łaskami słynącego obrazu Matki Boskiej Boguckiej. Odpowiedni reskrypt zezwalający na koronację koronami papieskimi został wydany w listopadzie 1999 r.

V. MIEJSCE LITURGII W UCHWAŁACH SYNODU DIECEZJALNEGO

Uchwała I Synodu Katowickiego pt. *Liturgia święta* jest najobszerniejszym dokumentem tego Synodu. Jest ona jedynym dokumentem w II części uchwał zatytułowanych *Kult i modlitwa w Kościele Katowickim*. Cztery uchwały części I (*Wiara i jej przekaz w Kościele Katowickim*) obejmują łącznie 50 stron druku, sama uchwała o liturgii 46 stron druku, a pozostałych 17 uchwał w części III (*Życie i działalność duszpasterska w Kościele Katowickim*) obejmuje 178 stron.

Uchwała *Liturgia święta* wymagałaby obszerniejszego omówienia. Była ona przez szereg lat przedmiotem refleksji. Fragmenty tego dokumentu synodalnego przez kilka lat przypominano kapłanom w *Kalendarzu liturgicznym diecezji katowickiej*.

VI. WAŻNE INICJATYWY NA PRZYSZŁOŚĆ

Zadaniem na przyszłość pozostaje stała formacja liturgiczna i biblijna kapłanów i wiernych świeckich. Przewiduje się lepsze przygotowanie kapłanów do pełnienia funkcji proboszcza – i tu ma być wyakcentowana także formacja liturgiczna. Myśli się o nowym wydaniu *Agendy liturgicznej* oraz innych pomocy do apostolatu liturgicznego.

²⁵ *Tekst polski formularza i czytań mszalnych na 12 września dla archidiecezji katowickiej*. „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice) 67:1999 s. 118-124; *Tekst łaciński formularza i czytań mszalnych na 12 września dla archidiecezji katowickiej*. Tamże s. 124-127.